

ใบความรู้เรื่อง กวีโวหาร

หน่วยที่ ๕ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๕ เรื่อง คุณค่าวรรณคดี
รายวิชาภาษาไทย รหัสวิชา ท๒๑๑๐๒ ภาคเรียนที่ ๒ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

รสวรรณคดี

รสวรรณคดี (กวีโวหารที่เน้นเนื้อความเป็นหลัก) คือ คุณลักษณะของวรรณกรรมที่สามารถทำให้ผู้อ่านมีอารมณ์ ความคิดตอบสนองได้ เปรียบเหมือนกับอาหารที่มีรสชาติต่าง ๆ เช่น เปรี้ยว หวาน เป็นต้น รสวรรณคดีไทย แบ่งออกเป็น ๔ รส ดังนี้

๑. **เสาวรจนี** (คำประพันธ์ที่ไพเราะ) การแต่งบทร้อยกรองให้มีเนื้อความและท่วงทำนองชมโฉม ชมความงาม เดิมหมายถึงชมความงามหรือชมโฉมบุคคล แต่ต่อมามีการใช้โวหารนี้ชมธรรมชาติ ชมสัตว์ สิ่งของ หรือสถานที่ด้วย

บทชม อาจเป็นชมความงามของตัวละคร ความงามของปราสาทราชวัง ความเก่งกล้าของกษัตริย์ ตลอดจนพรรณนาธรรมชาติ บ้านเมือง กองทัพ ฯลฯ

ตัวอย่าง

“พงศ์กษัตริย์ที่ศานางเจือกน้อย	ดูแซมช้อยโฉมเฉลาทั้งแผ้วผม
ประไพพัศตร์ลักษณ์ล้ำล้วนขำคม	ทั้งเนียนนวนลเปล่งออกเต่งทรวง
ขนงเนตรเกศกรอ่อนสะอาด	ตั้งสุรางค์นางนภในวังหลวง
พระเพลินพิศคิดหมายเสียดายดวง	แล้วหนักหน่วงนึกที่จะหนีไป”

(พระอภัยมณี : สุนทรภู่)

“หนุ่มน้อยโสภาน่าเสียดาย	ควรจะนับว่าชายโฉมยง
ทนต์แดงดั่งแสงทับทิม	เพริศพริ้มเพรารับกับขนง
เกศปลายองนงามทรง	เอวองค์สารพัดไม่ขัดตา

(อิเหนา : พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย)

๒. **นารีปราโมทย์** (ซึ่งเป็นที่ยินดีของหญิง) คือ การแต่งบทร้อยกรองให้มีเนื้อความและท่วงทำนอง ฝากรักและแสดงความรักต่อนางอันเป็นที่ต้องใจ

บทไอ้โลม เกี้ยวพาราสี การแสดงความรัก รวมถึงบทสังวาส

ตัวอย่าง

“ถึงม้วยดินสิ้นฟ้ามหาสมุทร ไม่สิ้นสุดความรักสมัครสมาน

แม่นยำเกิดในใต้ฟ้าสุธาธาร	ขอพบพานพิศวาสไม่คลาดคลา
แม่นยำเนื้อเย็นเป็นห้วงมหารณพ	พี่ขอพบศรีสวัสดิ์เป็นมัจฉา
แม่นยำเป็นบัวตัวพี่เป็นภุมรา	เซยผกาโกสุมปทุมทอง
เจ้าเป็นถ้ำอำไพขอให้พี่	เป็นราชสีห์สมสู่เป็นคู่สอง
จะติดตามทราวมสงวนนวลละออง	เป็นคู่ครองพิศวาสทุกชาติไป”

(พระอภัยมณี : สุนทรภู่)

“เมื่อนั้น	พระสุริยวงศ์เทวีอุสสุทยา
โถมนางพลางกล่าววาจา	จงผินมาพาทีกับพี่ชาย
ซึ่งสัญญาว่าไว้กับนวลน้อง	จะคงครองไมตรีไม่หนีหน่าย
มิได้แกลังลอกกลับอภิปราย	อย่าสงกว่าจะวายคล้ายรัก”

(อิเหนา : พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย)

๓. **พิโรธวาหัง** (ถ้อยคำที่แสดงความโกรธ) คือ การแต่งบทร้อยกรองให้มีเนื้อความและท่วงทำนอง แสดงความโกรธ ตัดพ้อต่อว่า เสียดสีเหินแค้นม ประชดประชัน หรือเยาะเย้ย

การแสดงความโกรธ ตัดพ้อต่อว่า ประชดประชัน เสียดสี

ตัวอย่าง

“เมื่อแรกเชื่อว่าเนื้อทับทิมแท้	มาแปรเป็นพลอยหุงไปเสียได้
กาลวงว่าหงส์ให้ปลงใจ	ด้วยมิได้ดูหงอนแต่ก่อนมา
คิดว่าหงส์เราจึงหลงด้วยสายย้อม	ช่างแปลงปลอมท่วงทีดีนักหนา
ดังรักถันมัจฉินที่ไม่คลาดคลา	ครั้นลับตาฝูงหงส์ก็หลงโคลน”

(ขุนช้างขุนแผน ตอนขุนแผนปริภาษนางวันทอง)

“เอออูเหม่นะมึงซิข้างกระไร	
ทุทาสลุดฉนี้ไฉน	ก็มาเปนฯ
ศึกบถึงและมึงก็ยังมีเห็น	
จะน้อยจะมากจะยากจะเย็น	ประการใดฯ
อวดฉลาดและคาดแถงเพราะใจ	
ขยาดขยั้นมิทันอะไร	ก็หมิ่นกูฯ”

(สามัคคีเภทคำฉันท์ : ชิต บุรทัต)

๔. **สลลาปิงคพิไสย** (วิสัยแห่งการรำพัน) คือ การแต่งบทร้อยกรองให้มีเนื้อความและท่วงทำนองคร่ำครวญ หรือรำพันถึงบุคคลอันเป็นที่รัก หรือรำพันถึงความทุกข์กายทุกข์ใจ

บทโศก ความห่วงหา อาลัยอาวรณ์ การพลัดพรากจากสิ่งรัก

ตัวอย่าง

“เคยหมอบไถ่ได้กลิ่นสุคนธ์ตลบ   ละอองอบรสรื่นชื่นนาสา
 สิ้นแผ่นดินสิ้นรสสุคนธา   วาสนาเรากี่สิ้นเหมือนกลิ่นสุคนธ์”
 (นิราศภูเขาทอง : สุนทรภู่)

“ว่าพลาททางชมคณานก   โผนผกจับไม้อิงมี
 เบญจวรรณจับวัลย์ขาลี   เหมือนวันพีไกลสามสุตามา
 นางนวลจับนางนวลนอน   เหมือนพีแนบนวลสมจรินตรา
 จากพรางจับจากจางรรจา   เหมือนจากนางสการะวาตี
 แยกเต้าจับเต้าร้างร้อง   เหมือนร้างห้องมาหยารัศมี
 นกแก้วจับแก้วพาที   เหมือนแก้วพีทั้งสามสิ่งความมา”

(อิเหนา : พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย)

วิธีการจำ

“เสาวรจงามดี   นารีจับหญิง
 พิโรธโกรธจริง   แพนทั้งสลลาปิง”

ที่มา: กฤษดา บุสุวรรณ. (๒๕๖๓). ภาษาไทยเตรียมทหาร. ม.ป.ท. ประจวบคีรีขันธ์.